

Protocol agressiehantering

Inhoud

1.	Inleiding	blz. 3
2.	Visie van de school	blz. 4
3.	Gewenst gedrag	blz. 4
	3.1 Leerlingen	blz. 4
	3.2 Leerkracht – leerlingen	blz. 4
	3.3 Leerkracht – ouders/verzorgers	blz. 4
	3.4 Leerkracht – personeel	blz. 4
	3.5 Ouders – leerkracht	blz. 5
4.	Agressie	blz. 5
	Verbale agressie	blz. 5
	Fysieke agressie	blz. 5
	Psychische agressie	blz. 6
	Speelse agressie	blz. 6
	Onopzettelijke agressie	blz. 6
	Conformisme als agressievorm	blz. 6
5.	Preventie	blz. 6
	5.1 Klassenklimaat	blz. 6
	5.2 Regels	blz. 6
	5.3 Moderne media	blz. 6
6.	Agressiehantering	blz. 7
	6.1 Confronteren	blz. 7
	6.2 Deëscaleren	blz. 7
	6.3 Aanpak	blz. 8
7.	Fysiek ingrijpen	blz. 10
8.	Communicatie	blz. 10
	8.1 Personeel	blz. 10
	8.2 Ouders/verzorgers	blz. 10
	8.3 Registratie	blz. 11
9.	Verantwoordelijkheid	blz. 11
10.	Nazorg	blz. 11
	10.1 Slachtoffer	blz. 11
	10.2 Dader	blz. 11
	10.3 betrokkenen	blz. 12
11.	Literatuur	blz. 13

Inleiding

De school is een opvoedingsomgeving met een eigen taak en verantwoordelijkheid. Opvoeden en onderwijzen zijn niet te scheiden. Het is leiden tot de volwassenheid. In de ontwikkeling van kinderen komen verschillende gedragingen voor. Helaas ook agressie; in welke vorm dan ook. In het verleden werd vooral intuïtief gereageerd. Om een meer schoolbrede aanpak te garanderen, is dit agressieprotocol opgesteld. Een belangrijk aspect zijn de normen en waarden van onze school. De normen en waarden die wij in het onderwijs en opvoeding willen overdragen aan de leerlingen, ontleen wij aan Gods Woord. De hoofdregels vinden wij in 'De Tien Geboden', zoals we die in Exodus lezen. Samengevat: *"God liefhebben boven alles en onze naaste als onszelf"*.

In dit protocol komen verschillende aspecten van agressie naar voren. Zo wordt nagedacht over onze visie en het gewenste gedrag van zowel leerlingen als personeel. Daarnaast zal aandacht gegeven worden aan de verschillende vormen van agressie en de aanpak hiervan. Tot slot wordt nagedacht over de communicatie, verantwoordelijkheid en nazorg.

Het handelen conform een protocol heeft drie belangrijke voordelen:

1. Schoolbrede aanpak. De leerlingen ervaren dat het personeel op één en dezelfde manier reageert. Dit geeft duidelijkheid aan de leerlingen. Een belangrijk aspect in het kader van voorspelbaarheid.
2. Efficiëntie. Protocollen bevorderen de efficiëntie van het handelen door voor complexe situaties routines vast te stellen.
3. Verantwoordelijkheid. Handelen conform een protocol dekt de school en het personeel in bij incidenten. Wordt er gehandeld conform het protocol zal de school minder aansprakelijk kunnen worden gesteld.

Het protocol is bedoeld als richtlijn. Dit moet nooit de verantwoordelijkheid van het personeel in de weg staan. Protocollen kunnen nooit het handelen geheel vastleggen. Ze hebben een principieel beperkte reikwijdte. In dit kader dient ook het protocol gehanteerd te worden.

2. Visie

Zoals verwoord in de schoolgids, gaat de school uit van de uniciteit van het kind. Elk kind is een uniek schepsel van God met eigen gaven en kwaliteiten. De school leert kinderen met de verschillen binnen en buiten de klas om te gaan. Daarbij is liefde, orde en gezag belangrijk. De school streeft er naar dat elk kind in de klas en op school zich veilig voelt door een vertrouwde omgeving te scheppen.

Agressie hoort niet thuis op een veilige school. De school doet er dan ook alles aan om agressie te voorkomen. Zij doet dit door preventief te werken aan de regels en door een goed pedagogisch klimaat. Belangrijk is dat leerkrachten een zodanig pedagogisch klimaat scheppen, dat de kinderen geaccepteerd worden en het gevoel hebben erbij te horen. Leerkrachten proberen tijdig te signaleren waar zich problemen voordoen en houden hierover contact met de ouder(s)/verzorger(s). Mocht agressie voorkomen zal dit adequaat en volgens dit protocol worden opgelost. In de eerste plaats zal het slachtoffer geholpen worden. Ten tweede zal ernaar gestreefd worden de dader te helpen zodat het gedrag in de toekomst niet meer voorkomt. De intern begeleiders kunnen hierin een belangrijk aandeel leveren in het meedenken met de leerkracht.

3. Gewenst gedrag

Op een school is sprake van verschillende niveaus van omgang. De hele dag door is er sprake van omgang. Basisprincipe in de opvoeding en omgang met elkaar op school is: "Respect hebben voor...".

3.1 Leerlingen

Van de leerlingen wordt het volgende gevraagd:

- Gehoorzaam te zijn, te luisteren naar de meester of juf en doen wat er gezegd wordt.
- In de omgang met leerkrachten/volwassenen respect tonen.
- Respect tonen voor elkaar, ondanks de beperkingen en gedragingen van de ander.
- De anderen te helpen als dit nodig is.
- Ervoor te zorgen dat anderen het naar hun zin hebben.
- Ervoor te zorgen dat anderen niet door jou in de problemen komen.
- Ervoor te zorgen dat de school en de klas netjes/schoon blijft.
- Ervoor te zorgen dat niets van school kapot gemaakt wordt.
- Zorg te dragen voor elkaars spullen.

3.2 Leerkrachten - leerling

Van de leerkrachten mag het volgende worden verwacht:

- Naar kinderen willen luisteren.
- Eerlijk/rechtvaardig zijn (in het 'recht spreken', straffen en belonen).
- Niet kwetsen.
- Problemen van kinderen zien en hen, zoveel als mogelijk, daarbij helpen.
- Het gesprek met de leerlingen open te houden en hen open tegemoet te treden.

3.3 Leerkracht – ouder(s)/verzorger(s)

Van de leerkrachten mag richting ouders het volgende worden verwacht:

- Respect hebben voor ouders/verzorgers als opvoeders van het kind.
- Transparant zijn in de werkwijze van de school.
- Open staan voor tips van ouders/verzorgers in de opvoeding.
- Ouders/verzorgers in vermogen in raad en daad bijstaan bij de opvoeding.
- Ouders als gelijkwaardige partner beschouwen en benaderen

3.4 Leerkracht - leerkracht

Van de leerkrachten onderling mag het volgende worden verwacht:

- Respectvol met elkaar omgaan.

- Openheid naar elkaar toe in handel en wandel.
- Met elkaar meedenken bij problematische situaties.
- Elkaar ondersteunen in het werk.

3.5 Ouder(s)/verzorger(s) – leerkracht

Van ouders mag richting leerkrachten het volgende worden verwacht:

- Na schooltijd mag telefonisch contact gezocht worden met de groepsleerkracht. Mailen is ook mogelijk.
- Dat zij afstemmen met de leerkracht over de aanpak van het gedrag van hun kind.
- Dat problemen met de desbetreffende leerkracht besproken wordt. Mocht dit niets oplossen kan de teamleider en/of directeur ingeschakeld worden.
- Dat zij de leerkrachten met respect benaderen. Bij het niet naleven hiervan heeft de leerkracht het recht dit te melden aan de teamleider en/of directeur. Leerkracht dient dit wel tegen de desbetreffende ouder(s)/verzorger(s) te zeggen.

Bij een agressieve benadering op school, zal de groepsleerkracht proberen ouder(s)/verzorger(s) te kalmeren en een eventuele vervolgspraak maken voor een gesprek. Als ouders hierin niet meegaan, zal de teamleider en/of directeur in gesprek gaan met deze ouder(s)/verzorger(s) en eventueel een vervolgspraak te maken waarbij ouder(s)/verzorger(s), teamleider en/of directeur en leerkracht aanwezig zijn.

4. Agressie

“Agressief gedrag is gedrag wat de één, al dan niet moedwillig, inzet om de ander of het andere schade toe te brengen”. Agressie kent vele vormen. De bekendste zijn de (non)verbale en fysieke agressie. Daarnaast komen de volgende vormen voor (Taghon, 2008):

- Psychische agressie
- Speelse agressie
- Onopzettelijke agressie
- Conformisme als agressievorm

Hieronder een kort overzicht per agressievorm met kenmerken.

Kenmerken van agressie	Uitwerking van kenmerken
(Non)Verbale agressie Beledigen Vernederen Smaad Treiteren Discriminatie Seksuele intimidatie	Schelden; beledigen; middelvinger geven; dreigende opmerkingen (niet op persoon gericht); kwetsen; aanhoudend grieven; krenken; aanhoudend kleineren; zwart maken; aanhoudend plagen; discriminatie naar herkomst, seksuele geaardheid of fysieke kenmerken; ongewenste seksuele aandacht; uitingen via telefoon, internet (website of e-mail) en/of social media.
Fysieke agressie Mishandeling Verwonden, pijn veroorzaken Aanranden Beetpakken, duwen, slaan, gericht gooien, spugen Wapengebruik Vernielen (link mishandelingprotocol)	Openlijk dragen van een wapen (pistool, mes, stok, e.d.); fysiek dwingen tot uitvoeren of juist nalaten van taken; het fysiek opzettelijk bemoeilijken en/of onmogelijk maken van uitvoeren van taken; huisvredebreuk (toegang verschaffen, zonder toestemming); schennis van goede zeden; schoppen, slaan en stompen; stelselmatig hinderen; mishandeling; verwonden; aanranden; beetpakken; duwen; trekken; spugen en gericht gooien van objecten; bijten; krabben, kopstoot geven.
Psychische agressie Pesten of sarren Persoonsgerichte dreigingen	Pesten of sarren; op persoon gerichte bedreiging; dwingen tot uitvoeren of juist nalaten van taken; opzettelijk bemoeilijken en/of onmogelijk maken van

Dwingen tot uitvoeren of nalaten van taken Uitingen via telefoon, internet, social media (Link pestprotocol)	uitvoeren van taken; dreigen met schoppen, slaan en stompen; stelselmatig volgen; Stelselmatig dreigen; uitingen via telefoon, internet (website of e-mail) en/of social media.
Speelse agressie Gewelddadige games Gewelddadige spellen	Gewelddadige games; soldaatje spelen; stoeien; worstelen; politie en boefje spelen.
Onopzettelijke agressie Tegen elkaar aanlopen Ongelukjes	Tegen elkaar aanlopen; omverrijden met skeelers/step, e.d; per ongeluk laten struikelen; per ongeluk bal tegen iemand aan schieten (tijdens voetbal);
Conformisme als agressievorm Agressie door groepsdruk	dwingen tot uitvoeren of juist nalaten van taken; opzettelijk bemoeilijken en/of onmogelijk maken van uitvoeren van taken;

5. Preventie

“Voorkomen is beter dan genezen”. Daarom is het van belang op preventief niveau agressief gedrag te voorkomen. Drie pijlers zijn belangrijk: pedagogisch klimaat, regels en moderne media.

5.1 Pedagogisch klimaat

Het pedagogisch klimaat van de school moet zo zijn, dat het kind ervaart dat de levensbeschouwing in de praktijk functioneert. Dit zal merkbaar zijn in een wederzijds gevoel van vertrouwen, het bieden van een juist gedoseerde ondersteuning en het ervaren van een uitdaging om te leren. Daarbij is wederzijds respect belangrijk. De school leert kinderen met de verschillen binnen en buiten de klas om te gaan. Er is aandacht voor het sociaal-emotioneel functioneren van de leerling. De sova-methode geeft sturing en richting om deze ontwikkeling te stimuleren. De leerlingen moeten zich veilig voelen op school. Dit wordt bereikt door aandacht voor de leerlingen te hebben. Daarbij hoort de leerkracht ook didactisch rekening te houden met de mogelijkheden van de leerling. Door steeds tegenvallende resultaten zal het zelfbeeld negatief beïnvloed worden. Hierdoor kan het kind dit zelfbeeld met grensoverschrijdend gedrag ‘compenseren’. Goed onderwijs voorkomt gedragsproblemen.

5.2 Regels

Binnen de klassen zijn de groepsleerkrachten vrij om naar eigen inzicht hun regels op te stellen (rond de drie basisregels) en deze te hanteren. Deze worden met de leerlingen opgesteld aan het begin van het schooljaar. Deze zullen elke maandag herhaald worden.

Binnen school hanteren we drie basisregels:

- Respect to all...voor elkaar
- Respect to all...voor de klas/school
- Respect to all...voor elkaars spullen

Voor het verdere schoolreglement verwijzen we naar de schoolgids.

5.3 Moderne media

Binnen moderne media valt onder andere Whatsapp, Facebook en Chat. In de bovenbouw worden lessen gegeven om op een adequate wijze met moderne media om te gaan. Hierbij zal aandacht zijn voor ‘digitaal pesten’, pesten via de moderne media. Bij digitaal pesten zal de groepsleerkracht ouders hiervan op de hoogte stellen.

Binnen de school hebben de leerlingen een zogenaamde 'leerlingaccount'. Middels dit account zal alleen educatieve programma's en spel.nl gebruikt kunnen worden. Vechten/of schietspellen zijn binnen school niet toegestaan.

6. Agressiehantering

Bij agressiehantering vinden wij twee termen belangrijk: confronteren en deëscaleren. Beiden zijn belangrijke interventie om agressie om te buigen. Welke interventie men kiest is afhankelijk waar de spanningsboog zit. Bij grensoverschrijdend gedrag is confronteren belangrijk. Bij verhoogde spanning is deëscaleren de juiste interventie. Na escalatie is het belangrijk om alsnog te confronteren en de situatie uit te praten en af te ronden. Zie voor paragraaf 6.1 en 6.2 ook borgingsdocument 'directief en responsief handelen'.

6.1 Confronteren

Doel: Het negatieve gedrag een halt toe roepen.
Focus ligt op het gedrag (het gedrag begrenzen).

Hoe: -Contact maken (naam noemen).
-Benoemen wat je ziet/benoemen van het gedrag.
-Verwijzen naar de afspraken (grenzen stellen), dit leerlingen laten benoemen.
-Keuze geven en verwachting uitspreken (gewenst gedrag benoemen).

Belangrijk:

- Rustige stem.
- Aanspreken op gedrag, niet op persoon.

Niet doen:

- 'Persoonlijk maken'.
- In discussie gaan.
- 'Erboven gaan staan'.

6.2 Deëscaleren

Doel: Het voorkomen van escalatie
Focus ligt op het gevoel (het willen begrijpen van de ander)

Hoe: -Contact maken (naam noemen)
-Actief luisteren
-Inleven, begrip tonen
-Afleiden, humor
-Het positieve bevestigen

Belangrijk:

- Rustige stem
- Afstand – nabijheid (ruimte deëscaleert)
- Ooghoogte (gelijke ooghoogte deëscaleert)
- Lichaamshouding/bewegingen (rustige houding, geen onverwachtse/drukke bewegingen)

Niet doen:

- Oordelen
- Negeren
- Dreigen in taal of gebaar
- Ingaan op persoon/persoonlijkheid i.p.v. gedrag
- Persoonlijke strijd maken/ competitie maken/ in discussie gaan
- Bevelen geven

6.3 Aanpak

Per agressievorm wordt middels een stappenplan een adequate agressiehantering aangereikt. Om een doorgaande lijn van agressiehantering binnen school te krijgen, kan dit stappenplan een prima uitgangspunt vormen. Een consequente aanpak geeft duidelijkheid aan de leerlingen en uiteindelijk ook een veiligere school. Ook hier is het goed om te vermelden dat dit stappenplan niet dekkend is.

In de rechter bovenhoek wordt levensduur aangegeven. Hiermee wordt bedoeld hoelang de aanpak geldig is voor een individueel persoon. Nadat levensduur gepasseerd is, zal bij een volgende overtreding weer bij stap 1 begonnen worden. Is het binnen de levensduur, zal gelijk naar stap 2 gegaan worden. De consequenties van de volgende stap binnen de levensduur wordt na iedere stap aan de leerling voorgehouden. Alle vormen van agressie worden afzonderlijk behandeld.

Verbale agressie		Levensduur: dag
Stap 1.	Dader waarschuwen + afspraak voor volgende stap. Oorzaak uitzoeken en oplossen	
Stap 2.	Na herhaling (ondanks stap 1)	
	Binnen:	Uit de klas (time-out) + pauze binnen
	Buiten:	Naar binnen (time-out) + gele kaart
Verantwoordelijk	<i>Leerkracht stelt ouder(s)/verzorger(s) op de hoogte MT beslist bij seksuele intimidatie of politie ingeschakeld wordt.</i>	
Stap 3.	Na herhaling (ondanks stap 1 + 2)	
	Binnen:	Naar de directie + straf volgens document 'straf en regels'.
	Buiten:	Naar de directie + straf volgens document 'straf en regels'.
Verantwoordelijk	<i>Leerkracht stelt ouder(s)/verzorger(s) op de hoogte MT beslist bij seksuele intimidatie of politie ingeschakeld wordt.</i>	
Stap 4.	Na herhaling (ondanks stap 1 + 2 + 3)	
	Schorsing.	
Verantwoordelijk	<i>Het MT beslist over de duur van de schorsing. MT beslist bij seksuele intimidatie of politie ingeschakeld wordt. Directie stelt ouder(s)/verzorger(s) in kennis. Intern begeleiding maakt notitie in leerlingvolgsysteem.</i>	

Fysieke agressie		Levensduur: week
Stap 1.	Binnen:	Uit de klas (time-out)
	Buiten:	Naar binnen (time-out)
Verantwoordelijk	<i>Betrokken leerkracht bespreekt situatie met betrokken personen. MT beslist na ernst letsel/toedracht of politie ingeschakeld wordt.</i>	
Stap 2.	Na herhaling (ondanks stap 1)	
	Binnen:	Naar directie + tien kantjes straf
	Buiten:	Naar directie + tien kantjes straf
Verantwoordelijk	<i>Leerkracht stelt ouder(s)/verzorger(s) op de hoogte MT beslist na ernst letsel/toedracht of politie ingeschakeld wordt.</i>	
Stap 3.	Na herhaling (ondanks stap 1 + 2)	
	Schorsing	
Verantwoordelijk	<i>Het MT beslist over de duur van de schorsing. MT beslist na ernst letsel/toedracht of politie ingeschakeld wordt. Directie stelt ouder(s)/verzorger(s) in kennis. Intern begeleiding maakt notitie in leerlingvolgsysteem.</i>	

Psychische agressie		Levensduur: week
Stap 1.	Dader waarschuwen + afspraak voor volgende stap. Oorzaak uitzoeken en oplossen	
Stap 2.	Na herhaling (ondanks stap 1)	
	Binnen:	Uit de klas (time-out) + pauze binnen
	Buiten:	Naar binnen (time-out) + gele kaart
Verantwoordelijk	Leerkracht stelt ouder(s)/verzorger(s) op de hoogte	
Stap 3.	Na herhaling (ondanks stap 1 + 2)	
	Binnen:	Naar de directie + tien kantjes straf
	Buiten:	Naar de directie + tien kantjes straf
Verantwoordelijk	Leerkracht stelt ouder(s)/verzorger(s) op de hoogte	
Stap 4.	Na herhaling (ondanks stap 1 + 2 + 3)	
	Schorsing.	
Verantwoordelijk	Het MT beslist over de duur van de schorsing. Directie stelt ouder(s)/verzorger(s) in kennis. Intern begeleiding maakt notitie in leerlingvolgsysteem.	

Speelse agressie		Levensduur: dag
Stap 1.	Dader waarschuwen + afspraak voor volgende stap.	
Stap 2.	Na herhaling (ondanks stap 1)	
	Binnen:	Uit de klas (time-out) + pauze binnen
	Buiten:	Naar binnen (time-out) + gele kaart
Verantwoordelijk	Leerkracht stelt ouder(s)/verzorger(s) op de hoogte	
Stap 3.	Na herhaling (ondanks stap 1 + 2)	
	Binnen:	Naar de directie + tien kantjes straf
	Buiten:	Naar de directie + tien kantjes straf
Verantwoordelijk	Leerkracht stelt ouder(s)/verzorger(s) op de hoogte	

Onopzettelijke agressie		Levensduur: dag
Stap 1.	Zorgen voor 'slachtoffer' Oorzaak uitzoeken en oplossen 'Dader' aanspreken op verantwoordelijkheid.	
Leerkracht	Toezien of het niet nog geen keer gebeurt. Na herhalingen dient gehandeld te worden naar 'stappenplan fysieke agressie'.	

Conformisme als agressievorm		Levensduur: week
Stap 1.	Dader waarschuwen + afspraak voor volgende stap. Oorzaak uitzoeken en oplossen	
Stap 2.	Na herhaling (ondanks stap 1)	
	Binnen:	Uit de klas (time-out) + pauze binnen
	Buiten:	Naar binnen (time-out) + gele kaart
Verantwoordelijk	Leerkracht stelt ouder(s)/verzorger(s) op de hoogte	

Stap 3.	Na herhaling (ondanks stap 1 +2)	
	Binnen:	Naar de directie + tien kantjes straf
	Buiten:	Naar de directie + tien kantjes straf
Verantwoordelijk	<i>Leerkracht stelt ouder(s)/verzorger(s) op de hoogte</i>	
Stap 4.	Na herhaling (ondanks stap 1 +2 + 3)	
	Schorsing.	
Verantwoordelijk	<i>De MT beslist over de duur van de schorsing. Directie stelt ouder(s)/verzorger(s) in kennis. Intern begeleiding maakt notitie in leerlingvolgsysteem.</i>	

Het management team (MT) kan in overleg met groepsleerkracht besluiten de levensduur te verlengen of te verkorten.

7. Fysiek ingrijpen

Fysiek ingrijpen wordt, binnen onze school, als uiterste stap gezien; als laatste interventie. Voordat tot fysiek ingrijpen overgegaan wordt, dient een tweede collega te assisteren. Tot fysiek ingrijpen wordt overgegaan als de leerling een gevaar vormt voor zichzelf, de medeleerlingen en/of de leerkracht. Daarnaast kan tot fysiek ingrijpen overgegaan worden als de leerling niet mee wil werken en de klas/ruimte ernstig verstoord. De verwachtingen, regels en afspraken moeten zo helder mogelijk zijn; naar elkaar als collega's, maar vooral ook naar het kind en de ouder(s)/verzorger(s). Het kind moet weten wanneer er wordt overgegaan tot fysiek ingrijpen en moet ook weten wat er dan gaat gebeuren en wat er van hem verwacht wordt. Het fysiek ingrijpen wordt als middel (niet als doel) ingezet om de veiligheid te herstellen en het contact/de communicatie weer op gang te brengen.

Een aantal dingen zijn belangrijk:

- Blijf zoveel mogelijk uit de strijd/uit de pijn.
- Beperk zo respectvol en humaan mogelijk.
- Beperk in proportie en zo kort mogelijk.
- Bespreek situatie altijd na.

Bij fysiek ingrijpen is het wenselijk dat dit met twee collega's gebeurt. Daarbij dient onder de arm bij de polsen gepakt te worden. De polsen dienen in vloeiende beweging onder de oksels gebracht te worden.

Ouder(s)/verzorger(s) dienen, na fysiek ingrijpen, op de hoogte gebracht te worden. De groepsleerkracht is hier verantwoordelijk voor.

8. Communicatie

Communicatie is erg belangrijk. Door goed te communiceren blijven collega's goed op de hoogte van eventuele afspraken en consequenties. Hiermee wordt voorkomen dat er steeds bij stap 1 gebleven wordt.

8.1 Collega's

De betrokken leerkracht communiceert het voorval altijd met de groepsleerkracht. De betrokken leerkracht brengt daarna via de mail alle collega's op de hoogte van de afspraak die met de leerling is gemaakt. In overleg met het MT kan besloten worden of het nodig geacht wordt om een leerling te schorsen. Ook bij het inschakelen van de politie zal het MT hierover beslissen. De collega's zullen hiervan op de hoogte gebracht worden.

8.2 Thuis

De groepsleerkracht is verantwoordelijk voor de leerlingen in zijn of haar klas. In dat geval zal de groepsleerkracht ouder(s)/verzorger(s) op de hoogte te brengen. Dit kan telefonisch of per e-mail. Gezien de ernst van de agressievorm en consequentie, zal bij

de laatste stappen van verbale agressie, fysieke agressie, psychische agressie en conformisme als agressievorm het MT ouder(s)/verzorger(s) op de hoogte brengen. Bij fysiek ingrijpen dient de groepsleerkracht ouder(s)/verzorger(s) altijd op de hoogte te brengen. Bij het inschakelen van de politie brengt de directeur de ouder(s)/verzorger(s) op de hoogte.

8.3 Registratie

Bij stap 3 en 4 van elk incident zal een registratie opgenomen worden in het leerlingvolgsysteem. Bij herhaaldelijk terugkeren van het probleem zal de leerling besproken worden tijdens groepsbesprekingen en eventueel leerlingbespreking. De betrokken leerkracht zorgt voor de registratie.

9. Verantwoordelijkheid

De leerling dient zich te gedragen conform de regels die op school gehanteerd worden. Al het personeel is bevoegd om leerlingen op hun gedrag aan te spreken.

De groepsleerkracht blijft verantwoordelijk voor de leerling. Zij dient daarom preventief te werken om agressief gedrag te voorkomen. Bij een situatie waarin stappen ondernomen zijn volgens het plan per agressievorm, zal de groepsleerkracht alle collega's op de hoogte stellen.

De betrokken leerkracht dient de groepsleerkracht op de hoogte te stellen van de situatie. Ook dient de betrokken leerkracht de situatie te registreren in het leerlingvolgsysteem.

Het MT beslist over schorsing en de duur daarvan. Ook zal zij ouder(s)/verzorger(s) op de hoogte stellen bij de laatste stappen van verbale agressie, fysieke agressie, psychische agressie en conformisme als agressievorm. Het MT beslist of de politie moeten worden ingeschakeld. De directeur brengt ouders(s)/verzorger(s) hiervan op de hoogte.

10. Nazorg

Het afsluiten en evalueren van een agressieve situatie is belangrijk voor de toekomst. Betrokkenen kunnen stoom afblazen, terwijl ook lering uit de situatie getrokken kan worden. Voor de volgende partijen dient aandacht te zijn: het slachtoffer, de dader en de betrokkenen.

10.1 Het slachtoffer

In de eerste plaats dient het slachtoffer geholpen te worden. Indien nodig zal medische hulp verleent worden door de BHV'er. Daarnaast zal met het slachtoffer gesproken worden om zo hun gevoelens te uiten en te verwerken. Na een week zal de groepsleerkracht dit gesprek opnieuw voeren, om na te gaan hoe de gevoelens van het slachtoffer nu over de situatie zijn. Ouder(s)/verzorger(s) worden op de hoogte gebracht door de groepsleerkracht.

10.2 De dader

Ook zal er aandacht zijn voor de dader. Belangrijk is om na te gaan welke drijfveren de dader had voor deze daad. De dader dient op de hoogte gebracht te worden van de verdere stappen. De betrokken leerkracht neemt dit voor zijn/haar rekening. Na een week zal de groepsleerkracht opnieuw een gesprek gevoerd worden. Dit om na te gaan hoe de gevoelens van de dader nu over de situatie zijn. Ouder(s)/verzorger(s) worden op de hoogte gebracht door de groepsleerkracht.

10.3 Betrokkenen

De betrokken leerkracht heeft, na een agressieve situatie, een gesprek met zijn/haar teamleider van het MT. Deze rapporteert dit aan de directeur. Na een week zal de teamleider opnieuw een gesprek gevoerd worden. Dit om na te gaan hoe de gevoelens van de betrokken leerkracht nu over de situatie zijn.

Betrokken leerlingen voeren gesprekken met de groepsleerkracht. In overleg kan eventueel besloten worden om professionele hulp in te schakelen. Ouder(s)/verzorger(s) zullen van de toedracht op de hoogte gebracht worden door de groepsleerkracht.

Om verder te lezen:

Boeken:

Baert, K., Goornix, F., Acker, K. v., & Driessche, L. v. (2009). *Waar is de grens*. Tiel: Uitgeverij Lannoo NV.

Boonen, R. (2009). *De geweldige school en maatschappij*. Antwerpen: Garant.

Engelen, R. v. (2007). *Grip op de groep*. Baarn: Uitgeverij Bekadidact.

Förrer, d. M., & Janssen, d. A. (1996). *Verder met klassenmanagement*. Amersfoort : CPS.

Galenkamp, H. (2006). *Bang voor Boos?* Amersfoort: CPS.

Gil-Toresano, B., & Brand, v. d. (2007). Hoe blijf je uit de dramadriehoek? *JSW* , 12-15.

Hoeben, P. v. (1993). Het opbouwen van een vertrouwensrelatie: sensitiviteit en responsiviteit. In e. P.A van Hoeben, *Sociaal-emotionele ontwikkeling* (p. 20). Culemborg: Uitgeverij De Ruiter.

Huibers - Staal, D. (2007). *Risicofactoren voor het ontwikkelen van agressie*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.

Jeninga, J. (2010). *Professioneel omgaan met gedragsproblemen. Praktijkboek voor het primair onderwijs*. Baarn: ThiemeMeulenhoff.

Lange, M. d., & Klomp, M. (1997). *Agressieve jongeren*. Utrecht: SWP.

Lieshout, T. v. (2009). *Pedagogische adviezen voor speciale kinderen*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Oostrik, H., & Ruigrok, J. (1999). *Wie kiest er nou voor agressie?* Houten: Educatieve Partners Nederland B.V.

Overveld, K. v. (2012). *Groepsplan gedrag*. Meppel: Ten Brink.

Ploeg, v. d. (2009). *Agressie*. Rotterdam: Lemniscaat B.V.

Taghon, G. (2008). *Loop naar de maan*. Antwerpen: Garant.

Internet:

Vosje. (2009, maart 15). *waar komt die agressie bij jongeren vandaan?* Opgeroepen op februari 28, 2013, van <http://mens-en-samenleving.infonu.nl>: <http://mens-en-samenleving.infonu.nl/diversen/33387-waar-komt-die-agressie-bij-jongeren-vandaan.html>